

Záró beszámoló az „Írott és olvasott identitás az önéletrajzi műfajokban” kutatóprogram (OTKA T 043357) tevékenységéről, 2003-2005

Az alábbiakban először – az előzményeket is feltüntetve – éves bontásban a csoportos tevékenységről adunk számot, majd az egyes kutatók neve alatt az „egyéni eredményeket” közöljük. (A gyakorlatban ezek természetesen korántsem különülnek el egymástól.)

Csoportos tevékenység 2003-2005

(Kutatási előzmények)

Kutatócsoportunk 2001-ben alakult, a PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékén. Az OTKA támogatásával megindult kutatásokat megelőzően látott napvilágot, Mekis János és Varga Zoltán (publikációs név: Mekis D. János, Z. Varga Zoltán) szerkesztésében a *Helikon Irodalomtudományi Szemle* „Autobiográfia-kutatás” c. tematikus száma. (2002/3. [XLVIII. évf. 3. sz.] 245-367. pp.; Recenzió: Szilágyi Zsófia: Ex Libris [Helikon 2002/3. „Autobiográfia-kutatás”]. *Élet és Irodalom* 2003. március 21. 23. p.) A szakmai körökben kedvező fogadtatásra talált, sokat hivatkozott összeállítás a terület három klasszikusától jelentet meg magyar nyelven alapszövegeket, valamint szemléket, recenziókat és a szerkesztők egy-egy tanulmányát közli.

Az előzetes eredmények közül megemlíjtük még a következő monográfiát: Mekis D. János: *Az önéletrajz mintázatai – a magyar irodalmi modernség hagyományában*. Fiatal Írók Szövetsége, Bp., 2002. (Szakkritika: Sz. Molnár Szilvia: A nyelvbe vetett „én”. Mekis D. János: *Az önéletrajz mintázatai. Alföld* 2004/9. 94-98.)

(2003)

A kutatócsoport részt vett a pécsi Művészetek Házában 2003. november 5-én megrendezett kerekasztal-beszélgetésen, melynek két fő témája az autobiográfia-kutatás és a történelemelmélet volt. A tanácskozássra a L’Harmattan Kiadónál napvilágot látott Philippe Lejeune: *Önéletírás, élettörténet, napló* és a *Tudomány és művészet között* c. kötetek megjelenése adott alkalmat. Az előbbi könyv szerkesztői munkálatait és bevezető tanulmányának elkészítését OTKA programunk keretében végezte el Z. Varga Zoltán. (Részvevők: Gyenes Ádám, Kisantal Tamás, Mekis János, Takáts József, Z. Varga Zoltán. Társszervezők: PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, PTE Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszék.) Részt vettünk továbbá az „Új perspektívák a történettudományban” c. konferencián (PTE BTK).

A kutatócsoport tagjai az év során rendszeresen megvitatták a létrejött kéziratokat, és eszmét cseréltek a kutatás további irányairól.

(2004)

2004-ben a kutatócsoport tagjai műhelytalálkozóikon („Az önéletrajz mint architextus” munkacímmel) megvitatták a készülő és a közelmúltban elkészült doktori értekezéseik anyagát, melyek mind a kutatás témájába vágnak. A csoport munkájában részt vett ennek kapcsán Böhm Gábor (PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomtörténeti Tanszék) és Borgos Anna (MTA Pszichológiai Intézet). A kutatócsoport részt vett a pécsi Művészetek Házában 2004. december 2-3-án „Én-terítőrk. Modern én-konstrukciók, saját terek, önarcképek” című konferencián, melyet a PTE Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola, Elméleti pszichoanalízis programja szervezett.

(2005)

A 2005. évi kutatások fő jellemzője a más műhelyekkel, intézményekkel folytatott együttműködés volt.

Kutatócsoportunk tagjai, meghívásoknak eleget téve, konferenciákon, műhelytalálkozókon ismertették az elért kutatási eredményeket. (Ezek részletesebb ismertetését lásd az „Egyéni eredmények” fejezetben.)

Egy éves előkészítés után, 40 előadó részvételével, 2005. december 1-2-án rendeztük meg az **ÍROTT ÉS OLVASOTT IDENTITÁS** (Az önéletrajzi műfajok referenciális kontextusai) c. konferenciát, mely az önéletrajzi műfajokat és a bennük megjelenő, általuk konstituált valóságvonatkozások viszonyait állította a középpontba, s választotta a bölcsész- és társadalomtudományok határvidékén mozgó, interdiszciplináris jellegű vizsgálódások tárgyául.

A magyar és francia nyelvű tanácskozás az önéletírás iránt az utóbbi időben Magyarországon megindult, interdiszciplináris érdekltségű kutatások első, összegző igényű tudományos fóruma volt. A konferencián részt vett és vitaindító előadást tartott Philippe Lejeune, aki munkásságával az önéletírás műfaját vizsgáló önálló tudásterület kialakítói közé tartozik. A nagy érdeklődést, élénk szakmai visszhangot kiváltó és a szélesebb közönség figyelmét is felkeltő tanácskozáson az ország csaknem összes bölcsészka képviseltette magát. Előadást tartottak az irodalomtudomány, a történettudomány és a pszichológia különböző ágazatainak jeles képviselői.

Philippe Lejeune előadásában autobiográfia-elméletének fontosabb problémáit elemezte, s bemutatta a strukturalista poétikától, a hétköznapi írás antropológiáján, a genetikus kritikáig eljutó kutatói pályája főbb állomásait. A vitaindító előadást követő francia nyelvű szekció munkájában az önéletrajzi és a fikciós beszédmódok elhatárolásának problémáiról bontakozott ki eszmecsere. A magyar nyelvű plenáris előadások részint bemutatták, miképpen kapcsolódik az önéletírás problematikája a pszichológia, filozófia és a történelemtudomány aktuális kérdésirányaihoz, részint pedig tudományközi érdeklődésre is számot tartó irodalomtudományos problémákkal foglalkoztak (például szerzőség, narrativitás és metalepszis, irodalmi és nem-irodalmi beszédmódok, líraelmélet). A szekció-előadások témái: modern és klasszikus magyar irodalmi és világirodalmi elemzések, életrajz és önéletírás viszonya, pszichoanalízis és pszichoterápia. Mindez természetesen az autobiográfia-kutatás szemszögéből. E megközelítések a hagyományosnál szélesebb kontextusba helyezték az önéletírás problémáját, s több művészeti és tudományterület felől, azokkal való kapcsolatában térképezték fel az Énnel és identitással kapcsolatos sokféle lehetséges szemléleti aspektust, jelenséget.

A konferencia egyik fő célkitűzése, a különböző tudományágak és tudásterületek közötti szakmai eszmecsere, magas színvonalú viták sorában nyilvánult meg. Külön ki kell emelni, hogy az előadók között számos fiatal, doktori disszertációján dolgozó kutató is szerepel, akiknek további tudományos tevékenységét minden bizonnyal elősegíti a konferencián végzett műhelymunka.

A konferencián elhangzott előadások kéziratait már eljuttattuk az L'Harmattan Kiadóhoz, ahol jelenleg is folynak a kötet szerkesztői munkálatai. A tanácskozás írott anyaga várhatóan 2006 során jelenik meg a „Szöveg és emlékezet” sorozatban.

Az alábbi táblázatban a konferencia programja olvasható.

december 1. csütörtök	
10.15 Megnyitó – a konferenciát megnyitja Somos Róbert, a PTE Bölcsészettudományi Karának dékánhelyettese	
10.30 Philippe Lejeune francia nyelvű előadása tolmácsolással	
11.45-12.15 Kérdések, vita	
Francia nyelvű szekció	Magyar nyelvű szekció
13.00-13.20 Dobos István: Les possibilités de la lecture de	13.00-13.20 Zsélyi Ferenc: Az író neve

<p>l'autobiographie – approche poétique (Az önéletírás olvasásának lehetőségei poétikai megközelítésben)</p> <p>13.30-13.50 Bors Edit: Du descriptif à l'autoportrait (A leírástól az önarcképig)</p> <p>14.00-14.20 Tegyey Gabriella: Du journal à la transcription. <i>Les Portes de Gubbio</i> de Danièle Sallenave (A naplótól az átíratig)</p> <p>14.45-15.05 Bónus Tibor: Sur les aspects performatives de l'autobiographique (Az önéletrajzi performatív aspektusairól)</p> <p>15.15.-15.35 Z.Varga Zoltán: Sur la lecture des fragments autobiographiques (Az önéletrajzi töredékek olvasásáról)</p>	<p>13.30-13.50 Kérchy Anna: Autobiografikció Angela Carter regény-trilógiájában</p> <p>14.00-14.20 Jabloneczy Tímea: A Bezárt szoba – Auster New York -trilógiája mint én-elbeszélés</p> <p>14.45-15.05 Z.Kovács Zoltán: A verses regény, az etikai kritika és az önéletírás</p> <p>15.15.-15.35 Seress Ákos: Emlék-játék és játék emlék. Sikertelen önreprezentáció az <i>Üvegfigurákban</i></p>
<p>16.00-18.30 Plenáris ülés</p> <p>16.00-16.20 Szávai János: Irodalom vagy nem irodalom? Az én-műfajok szituációja</p> <p>16.30-16.50 Thomka Beáta: Életrajzi fikció, biotext, a szerző mint metalepszis</p> <p>17.00-17.20 Kövér György: Önéletrajzi hamisítvány avagy csalóka emlékezet. Scharf Móric önéletírása</p> <p>17.40-18.00 Kónya Anikó: A személyes elbeszélés történeti és az epizodikus kohéziója</p> <p>18.10-18.30 Erős Ferenc: A levelezés mint önéletrajz: Autobiográfiai elemek Ferenczi Sándor és Sigmund Freud levelezésében</p> <p>december 2. péntek</p> <p>9.15-11.15 Plenáris ülés</p> <p>9.15-9.35 Orbán Jolán: A filozófiai önéletrajz műfajai – Derrida, Nietzsche, Szókratész</p> <p>9.45-10.05 Bókay Antal: Önéletrajz, önarckép, szelf. A személyesség pszichoanalitikus retorikája</p> <p>10.15-10.35 Kulcsár-Szabó Zoltán: Testamentaritás és önéletrajz a <i>Vers és Valóságban</i></p> <p>10.45-11.05 Szabó András: Egy grafomán kései humanista én-dokumentumai és önéletrajza: Miskolci Csulyak István (1575-1645)</p>	
<p>szekció 1</p> <p>11.30-11.50 Antonio Sciacovelli: <i>Quod ante me, ut arbitror, nemo fecit</i>: Francesco Petrarca és az Én (új)felfedezése</p> <p>12.00-12.20 Milián Orsolya: Az ópiumevő végtelenített tere: egy ekphrasztikus ambivalencia</p> <p>12.30-12.50 Baráth Katalin: Önéletrajz görbe tükörben. Marczali Henrik életrajza magáról, másról és más által</p> <p>13.00-13.20 K.Horváth Zsolt: Az életrajz mint "rashomon". Az elbeszél, az átél és a továbbírt élettörténet problémája Mérei Ferencnél</p> <p>szekció 1</p> <p>14.30-14.50 Czetter Ibolya: „Az életet, úgy, ahogy van, nem lehet megérteni”. Az idő és az emlékezet szerveződése és szövegszervező szerepe Márai Sándor: <i>Egy polgár vallomásai</i> című önéletrajzi regényében</p> <p>15.00-15.20 Gilbert Edit: Mire való a napló?- egy irodalmi szüzföld betörésének próbája</p> <p>15.30-15.50 Müllner András: Hajas Tibor „önéletírásai”</p>	<p>szekció 2</p> <p>11.30-11.50 Barták Balázs: József Attila rejtett önéletírása</p> <p>12.00-12.20 Lénárd Kata: Megélt és/vagy elmesélt. Korai kapcsolati traumatizáció és önéletrajzi emlékezet</p> <p>12.30-12.50 Borgos Anna: Az ár ellen. Gyömrői Edit önéletrajzi regénye</p> <p>13.00-13.20 Papp Orsolya: Önéletrajzi motívumok irodalmi művek befogadása során</p> <p>szekció 2</p> <p>14.30-14.50 Márfai Molnár László: Az allegória palástja</p> <p>15.00-15.20 Horváth Csaba: Én/ regény – az én megjelenítésének kísérlete a kortárs magyar regényben</p> <p>15.30-15.50 Osztrólczyk Sarolta: „<i>Nemcsak az élet, az irodalom is tele van titokzatos rokonsággal</i>”. Önéletírás és intertextualitás</p>
<p>16.15-16.35 Lóránd Zsófia: „Mert nem kérdeztek meg”. Életrajziség és politikum Dubravka Ugrešić és Slavenka Drakulić műveiben</p> <p>16.45-17.05 Bene Adrián : Emlékezet, képzelet, ideológia - egyéni identitás és társadalom viszonya Robbe-Grillet önéletírói tükrében</p> <p>17.15-17.35 Mekis D. János: Egymást folytató önéletírások</p> <p>17.45 Zárszó</p>	<p>16.15-16.35 Nagy Csilla: Mire képes a szöveg? Kép, írás, identitás Tandori <i>Pályáim emlékezete</i> c. könyvében</p> <p>16.45-17.05 Molnár Zsuzsa : Phauto</p> <p>17.15-17.35 Böhm Gábor: Narratív önkonstitúció és emlékezeti sémák az <i>Emlékiratok</i> könyvében</p>

Egyéni eredmények 2003-2005:

Mekis János

2003-ban elsősorban poetológiai, műfajelméleti és nyelvszemléleti szempontból vizsgálta meg az autobiográfia műfaji formációinak műfaj- és irodalomtörténeti helyét, szerepét, értelmezhetőségét a magyar irodalmi modernségben. E témában előadást tartott „Az önéletrajz mint olvasásalakzat a magyar irodalmi modernség hagyományában” címmel az *Identitás és kulturális idegenség* elnevezésű konferencián (ELTE, Budapest). Az *Új perspektívák a történettudományban* konferencián (Pécs, PTE) „Az autobiográfia-kutatás irodalomtudományos kérdései” című előadásában azt az álláspontot képviselte, hogy a történeti forrásokként olvasott „emlékező” szövegek értelmezése során azért szükséges az esztétikai megértés módozatait is vizsgálni, mert ezek óhatatlanul is, már eleve szerepet

játszanak a mindenkori interpretációban. „Szindbád, Rembrandt, Esti Kornél” című szövegével a Veszprémi Egyetem novellaciklus-konferenciáján szerepelt. A József Attila Kör (JAK) Műfordító Táborában (Gödöllő) „Márai Sándor emigrációs pályája” címmel a magyar irodalom külföldi fordítói és kutatói számára tartott poétika és befogadás összefüggéseit tárgyaló előadást.

2004-ben *Az irodalomtörténet-írás problémái* c. műhelykonferencián „Irodalomtörténet és kritika” címmel tartott előadást (PTE), amelyben többek között az autobiográfia és a regény műfaji „párbeszédképességéről” esett szó. Határ Győzőről írt tanulmánya hang és arc versbeli viszonyával foglalkozik, egy, a saját halál kérdését középpontba állító költői szöveget értelmezve. Mekis 2004 júliusában a *Szerb Antal pályája* című rendezvényen szerepelt a JAK Műfordító Táborában (Szentendre), szeptemberben pedig a Rijksuniversiteit Groningen, Afdeling Finoeegriestiek (Hollandia) vendégeként tartott előadást a modernkori magyar önéletrajz-irodalomról. Decemberben az *Én-teritörök* c. konferencián (PTE Pszichológia DI) „'Self-writing' és önéletrajz az irodalmi modernségben” címmel hangzott el előadása. Elkészítette „Márai Sándor: Helyrajz” c. tanulmányát (kézirat).

2005. márciusában az autobiografikus műformák irodalomtudományos megközelítésének lehetőségeiről tartott műhelybeszélgetéssel egybekötött előadást, az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskolájában. Szeptemberben *A regény és a trópusok* (VE) című konferencián szerepelt „A Babits-próza rétegei” c. szövegével, mely többek között a *Keresztül-kasul az életemen-t* és a *Beszélgetőfüzeteket* tematizálta. A 2005 novemberében az *Önéletírás a mai magyar irodalomban* címmel megrendezett Debreceni Irodalmi Napokon hangzott el „A 'személyes irodalom' mint epikai hagyomány” c. főreferátuma. Az *Írott és olvasott identitás – Az önéletrajzi műfajok referenciális kontextusai* konferencián (PTE) „Egymást folytató önéletírások” címmel tartott előadást.

2005-ben publikálta „Nemzedékproblémák, irodalomtörténet, kritika” c. tanulmányát. 2006-ban jelent meg, illetve megjelenés előtt áll „A 'személyes irodalom' mint epikai hagyomány”, „A Babits-próza rétegei” és az „Egymást folytató önéletírások”, valamint a Dobos István: *Az én színrevitele. Önéletírás a XX. századi magyar irodalomban* c. monográfiájáról írott szakkritikája.

Z.Varga Zoltán

a támogatott időszakban az önéletrajzi töredékek befogadásának elméleti kérdéseivel, a magyar irodalmi modernség néhány reprezentatív talált szövegének elemzésével, valamint az önéletírás francia elméleti és irodalmi kontextusának néhány fontos kérdésének kutatásával foglalkozott.

A 2003 évben szerkesztette a L'Harmattan Kiadónál megjelent *Önéletírás, élettörténet, napló – válogatás Philippe Lejeune írásaiból* című kötetet, mely a téma egyik legnagyobb tekintélyű külföldi szaktekintélyének első, Magyarországon megjelent gyűjteményes kötete. (szakkritikák: Zombory Máté: *Philippe Lejeune Önéletírás, élettörténet, napló*, BUKSZ 2004/3, 265-268; Molnár Zsuzsa: *Lejeune tükre-*, HÍD, 2006/1) E kötetben Z.Varga Zoltán a téma iránt érdeklődő magyar közönség számára negyed század autobiográfia elméletének fontosabb problémáit tette hozzáférhetővé, s bemutatta a strukturalista poétikától, a hétköznapi írás antropológiáján, a genetikus kritikáig eljutó kutatói pálya főbb állomásait. Ugyanezen évben fejezte be *Önéletrajzi töredék, talált szöveg, illetéktelen olvasó – reflexiók a magyar irodalmi modernség néhány reprezentatív szövege alapján* című doktori értekezését. Kutatásai a az önéletrajzi töredékek műfajelméleti, illetve befogadáselméleti kérdéseire irányultak. A magyar irodalmi modernség olyan jelentős alkotóinak torzóiban maradt, majd posztumusz módon töredékekben közzétett alkotásait vizsgálta, mint például Füst Milán naplója vagy József Attila *Szabad ötletek jegyzéke*. Ezen, kéziratban lévő tanulmányokkal kiegészítette már korábban elkészült és publikált ez irányú kutatásait és elemzéseit (Csáth

Géza 1912-13-as naplója, Babits Mihály *Beszélgetőfüzetei*). Kísérletet tett arra is, hogy e töredékszövegek közös befogadélméleti tanulságait elméleti szempontból is összefoglalja. A töredék, a nyitott mű poétikája mentén igyekezett megfogalmazni az önéletrajzi töredékek olvasásának poétikai meghatározottságait.

2004 folyamán az önéletrajzi műfajok posztmodern változataival foglalkozott, magyar és francia kontextusban. Tanulmányozta az önéletrajzi szövegek műfaji mintázatainak kortársi szövegek fikciós formáival való együttes megjelenését. A magyar irodalomból a nyugati magyar irodalom egyik legjelentősebb alkotójának számító Kemenes Géfin László új kötetét vizsgálta, francia kontextusban pedig a hetvenes évek legeredetibb francia írója, Georges Perec életművében jelentkező önéletrajzi téteket. Az önéletrajzi művek befogadásának módszertani problémáit érintve felszólalt a 2004 májusában a franciaországi Limoges-ban tartott „Littérature, langue, science” (Université de Limoges) nemzetközi workshopon, az önéletrajzi töredékek kérdéseit taglalva 2004 novemberében „Fragments autobiographiques, textes trouvés, lecteur imprévu” címmel francia nyelvű előadást tartott a dániai Aarhus-ban rendezett, „Les défis de l'oeuvre” (A műalkotás kihívásai) nemzetközi, francia nyelvű tudományos konferencián (Aarhus Universitét). „Töredékesség, intimitás és szabályszerűség József Attila *Szabad ötletek jegyzékében*” címmel tartott előadást továbbá a 2004 decemberében, a PTE Pszichológiai Doktori Programja által szervezett, és a kutatócsoport részvételével létrejött „Én-teritörök” konferencián. E konferenciák kiadásra kerülő anyagai jelenleg is szerkesztés alatt állnak.

2005 folyamán kibővítve megjelentette továbbá doktori disszertációja József Attila *Szabad ötletek jegyzékéről* írott elemzését, továbbá emlékezet, önéletírás, és identitás kapcsolatát elemezte Georges Perec művészetéről megjelentetett tanulmányában. A 2005 év folyamán kutatócsoportban végzett munkájának zömét a decemberben lezajlott konferencia szervezése tette ki, melyen francia nyelvű előadást is tartott az önéletrajzi töredékek befogadásának elméleti sajátosságairól (Pécs, 2005 december 1-2, „Sur la lecture des fragments autobiographiques” Előadás az „Írott és olvasott identitás – Az önéletrajzi műfajok referenciális kontextusai” elnevezésű, a PTE Modern Irodalomtörténeti Tanszéke által rendezett nemzetközi konferencián)

Sári László

2003-ban két részterület áttekintésére vállalkozott: egyrészt arra, hogy a személyesség történeti meghatározottságának elméleti megközelítéseit foglalja össze, mind kontextuális, mind formális szempontok bevonásával, másrészt Örley és Ottlik életműveinek vonatkozásában az önéletrajzi motívumok, az intertextuális elemek és az újraírás munkájának feltárását kívánta megkísérelni. Az utóbbi munka első lépéseként a személyesség kérdéskörét a közösséghez való tartozás összefüggésében firtató tanulmánya az *Iskola a határon* szövegével, a narrátori szólam által képviselt személyesség-felfogással foglalkozik behatóan. A PTE BTK-n megrendezett, *Új perspektívák a történettudományban* címmel megrendezett konferencián az „Önéletrajz és történetiség” címet viselő előadásában öt történeti példa segítségével részletesen is vázolta azokat a kontextualista és formális megközelítéseket ötvöző módszertani javaslatokat, melyek a személyesség történeti meghatározottságában figyelembe veendőek. (Kibővített formában „Érvek az 'utolsó kontextus' mellett” címmel jelent meg, az *ItK*-ban.)

2004-ben az önéletrajzi motívumoknak az Ottlik- és az Örley-életműben fellelhető párhuzamait feltárva egészítette ki egy korábban már megjelent tanulmányát, mely javított-bővített formában ismét napvilágot lát, benne a kutatás vonatkozó részeivel. (Korábban az Örley-szöveg "eltűnése" miatt a szorosabb összevetés nem volt kivitelezhető, de mivel az Andris című novella újra megjelent, a kutatás befejezhetővé és lezárhatóvá vált ezen a területen.)

Nádas Péter Emlékiratok könyvével kapcsolatos vizsgálódásait is sikerült kiterjesztenie a Kádár-rendszer személyiségformáló hatására tekintettel, s ez a kutatás egy hosszabb tanulmány formájában látott napvilágot mind magyar, mind angol nyelven.

2005-ben, amellett, hogy a 2004-ben elvégzett munkákat egy átfogóbb érvelés keretein belül, doktori dolgozatában egységesítette, s a kötetet előkészítette kiadásra (megjelenik: Kalligram Kiadó, Pozsony 2006), elkészített egy hosszabb tanulmányt (1 szerzői ív), melyben összegzi és értelmezően feltárja a kontextualista és formalista irányzatok viszonyát, illetve kifejti irodalomtörténeti alkalmazásuk lehetőségeit és korlátait. Ez a tanulmány, mely „A kontextuális megközelítések lehetőségeiről” címet viseli, egy egyetemi, magyar irodalomtörténeti tankönyv egyik elméleti bevezető fejezeteként fog napvilágot látni 2006-ban.

H.Nagy Péter

2003-ban Zalán Tibor költészetének ide vonatkozó aspektusaival foglalkozott, különös tekintettel a kötetkompozíció biográfiai vonatkozásaira (fiktív életrajzi szerkezet), illetve ennek egyéb kompozíciós elvekkel történő konfrontációira. Kitért még arra, hogy a montázs szerkesztés hogyan és miképpen deformálja az életrajzi identitást és miképpen szembesíti az én elhajlásait a vizualitás dimenzióival. Egy másik tanulmányában Ady és Domonkos egy-egy versének elemzése kapcsán mutatott rá a lírai én alakzatának lehetséges kontextualizálására, illetve arra, hogy az olvasás retorikája miképpen számolja fel az életrajzi én referencializálhatóságát a lírai diszkurzus nyelvi terében.

Az Országos Neurológiai és Pszichiátriai Intézetben „Költészet és depresszió” címmel tartott előadást.

2004-2005-ben többek között a modernség egyik legtalányosabb prózai szövegének, Szentkuthy *Az egyetlen metafora felé* című alkotásának autobiográfiai aspektusaival foglalkozott, különös tekintettel a kompozíció széttartó vonatkozásaira (fiktív életrajzi szerkezet, naplók, esszék, kommentárok stb.).

Egy másik tanulmányában a Michel Foucault bemutatásában közzétett *Herculine Barbin, más néven Alexina B.* életrajzhoz fűzött jegyzeteket, többek között az orvosi tekintet félreanalizáló retorikája, az irodalmi tudat emlékezete és a hatalomgyakorlatok szempontjából.

H. Nagy továbbá a szerzői identitás kérdése alapján kommentálta, két ízben is Földényi F. László *Melankólia* című nagy sikerű esszéfüzérére Keats, Baudelaire és József Attila költészetének biográfiai adalékain keresztül, s kimutatta, hogy a hangulatbetegségek a líratörténet poétikai nyereségeiként értelmezhetők. Szintén kritikát írt Brassai Zoltán Gárdonyi-monográfiájának azon vonatkozásairól, melyek eltekintenek az autobiográfiai olvasásmód következményeitől.

Záró megjegyzések

Kutatóprogramunk célkitűzéseit a támogatás évenkénti csökkentése miatt csupán kis mértékben módosítottuk: a körülmények megváltozása elsősorban az egyéni kutatások arányának növekedését vonta magával. Rendszeresen előadásokat tartottunk tudományos konferenciákon, szakmai találkozókra. A terveknek megfelelően megszerveztük, és sikerrel lebonyolítottuk a programunkat összegző, eredményeinket más műhelyek kutatásaival párbeszédbe léptető, kétnyelvű konferenciánkat, melynek főelőadója a téma nemzetközi szaktekintélye, Ph. Lejeune volt. Kutatási eredményeinket – beleértve e konferencia teljes anyagát is – közzétettük, illetve publikációra előkészítettük.

Megemlíjtük, hogy kutatócsoportunk két tagja, Sári László és Varga Zoltán a kutatási időszakban szerzett doktori (PhD) fokozatot. Értekezéseik a projektünk keretében végzett munka eredményeit is alkalmazzák.

Az irodalomtudományos és tudományközi visszajelzések (hivatkozások, meghívások stb.) arra utalnak, munkánk nem maradt visszhangtalan. Szeretnénk őszinte köszönetet mondani az OTKA szervezeteinek, szakértőinek és tisztségviselőinek, hogy támogatásukkal elősegítették kutatásainkat.

Dr. Mekis János
témavezető